

TEŽAVE SLOVENIJE PRI VAROVANJU NESNOVNE KULTURNE DEDIŠČINE V LUČI UNESCOVE KONVENCIJE (2003)

Nena Židov

41

IZVLEČEK

Slovenija je Unescovo Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine (2003) ratificirala leta 2008 in jo implementirala v svoj pravni red. Implementacija Konvencije je možna le v sodelovanju nosilcev, stroke in državnih uradnikov. V članku so predstavljene težave, ki jih ima Slovenija z implementacijo Konvencije na različnih nivojih, od terminologije in sistema varovanja do kadrovske in finančne težave.

Glavne besede: Unesco, nesnovna kulturna dediščina, varovanje, država, stroka, nosilci, Slovenija

ABSTRACT

Slovenia ratified UNESCO's Convention for the Safeguarding the Intangible Cultural Heritage (2003) in 2008 and implemented it in its legislation. Implementation of the convention is possible only through cooperation of bearers, experts and government officials. The article presents the difficulties Slovenia encounters in implementing the convention at several levels, from terminology and safeguarding regimes to personnel and financial difficulties.

Keywords: UNESCO, intangible cultural heritage, safeguarding, government, experts, bearers, Slovenia

Uvod

Pri kulturni dediščini¹ naj bi šlo za tiste elemente kulture iz preteklosti, ki jih hranimo za prihodnost z namenom, da bi bodočim rodovom dajali občutek identitete in pripadnosti. Kulturna dediščina pa je lahko tudi predmet manipulacij in izrab preteklosti v sedanosti v druge namene, na primer komercialne (Jezernik 2005: 11–12). Kulturna dediščina, ki jo je vredno ohranjati, je vedno rezultat selekcije, ki jo na nivoju držav največkrat opravljajo osebe, ki so na določenih pozicijah moči (npr. odgovorna ministrstva, muzealci, raziskovalci ...). V mednarodnih okvirih naj bi ohranjanje kulturne dediščine (ki je rezultat političnih pogajanj) preprečilo uničevanje in »nespametno brisanje tistega zgodovinskega spomina, ki je po presoji poklicanih pomembno za celotno človeštvo« (Muršič 2010: 5), pri čemer ima odločilno vlogo Unesco kot specializirana agencija znotraj Organizacije združenih narodov.

¹ Raba besede *dediščina* v povezavi z ohranjanjem kulturne (in naravne) dediščine se je uveljavila v zadnji četrtini 20. stoletja (Jezernik 2005: 11).

Unesco je najprej začel skrbeti za materialno kulturno dediščino – leta 1972 je bila sprejeta *Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine* (Convention for the Protection of World Cultural and Natural Heritage),² začetki varovanja nesnovne kulturne dediščine pa sodijo v leto 1989, ko je Unesco sprejel *Priporočila za varovanje tradicionalne kulture in folklore* (Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore).³ Leta 1997 je bil vzpostavljen program *Razglasitev mojstrov in ustne in nesnovne dediščine človeštva* (Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity), s katerimi je želel Unesco poleg že vzpostavljenih mehanizmov varstva materialne dediščine poskrbeti tudi za prepoznavanje pomena in varovanje nesnovne dediščine. V letih 2001, 2003 in 2005 je bilo za mojstrovine ustne in nesnovne dediščine človeštva razglašanih 90 enot⁴ (Smeets 2006: 4–7). K ohranjanju in povečanju vrednosti jezikovne in nesnovne kulturne dediščine in k spoštovanju in varovanju tradicionalnega znanja je spodbujala Unescova *Splošna deklaracija o kulturni raznolikosti* (UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity) iz leta 2001.⁵ Tudi *Konvencija o zaščiti in promociji raznolikosti kulturnega izražanja* (Convention for the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions)⁶ iz leta 2005 je pozvala k jasni strategiji za zaščito oz. varovanje in promocijo tako materialne kot nesnovne kulturne dediščine.

Bolj trdne okvire za varovanje nesnovne kulturne dediščine na nacionalni in mednarodni ravni je postavila leta 2003 sprejeta Unescova *Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine* (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage) (Convention 2003), ki je stopila v veljavo leta 2006. Konvencija nesnovno kulturno dediščino opredeljuje kot »prakse, predstavitve, izraze, znanja, večšine in z njimi povezana orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prepoznavajo kot del svoje kulturne dediščine« (Convention 2003: 2. člen), pri čemer med nesnovno kulturno dediščino sodijo ustna izročila in izrazi, vključno z jezikom kot nosilcem nesnovne kulturne dediščine, izvedbene umetnosti, družbene prakse, rituali in praznovanja, znanja in prakse o naravi in svetu ter tradicionalne obrtne večšine (Convention 2003: 2. člen).

Konvencija, ki je nastala kot rezultat meddržavnih političnih pogajanj, sodi med najbolj odmevne z dediščino povezane mednarodne konvencije – do maja 2018 jo je ratificiralo 178 držav.⁷ Konvencija je v zvezi z varovanjem dediščine prinesla velike spremembe. Če so prej za varstvo/varovanje dediščine skrbele predvsem državne ustanove, naj bi pri identificiranju in načrtovanju varovanja

² <<https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>>.

³ <http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13141&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html> Prevod dokumenta je bil leta 1996 objavljen v *Glasniku Slovenskega etnološkega društva* 36, št. 1, 24–26.

⁴ Mojstrovine ustne in nesnovne dediščine človeštva držav podpisnic Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščin so bile leta 2008 vključene v Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva.

⁵ <http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html>.

⁶ <<https://en.unesco.org/creativity/convention/texts>>.

⁷ <https://ich.unesco.org/en/states-parties-00024?raw_uri=%2Ffr%2Fles-etats-parties-00024>.

nesnovne dediščine imeli pomembno vlogo njeni nosilci, poleg njih pa še nevladne organizacije, kulturne in druge organizacije civilne družbe. Gre za participativni pristop, zato naj bi se uspeh Konvencije na nacionalnem nivoju med drugim kazal tudi v sposobnosti držav pri vključevanju skupnosti, skupin in posameznikov v identificiranje in varovanje nesnovne dediščine (Blake 2017a: 69–70).

Gre tudi za nov odnos do kulturne dediščine, ki ima lahko pomembno vlogo tako za družbeni kot ekonomski razvoj (turizem, varstvo okolja, družbeno vključevanje, razvoj podeželja ...). Poleg varovanja nesnovne dediščine pred globalizacijo na nacionalni in globalni ravni pa Konvencija odpira tudi vrsto drugih vprašanj. Tako gre za vprašanja, povezana z intelektualno lastnino, z ločevanjem materialne in nesnovne kulturne dediščine (Blake 2017b: 17–18), nadalje se zastavljajo vprašanja o avtentičnosti, skupnosti kot nosilki dediščine ter lastništvu in varovanju na institucionalni in akademski ravni (Foster 2011: 90). Konvencija sega tudi na področje vzdržnostnega razvoja, človekovih pravic (Blake 2017b: 12) in pravic živali.

43

Poseben problem predstavlja implementacija Konvencije na nivoju držav podpisnic, pri čemer imajo poleg odgovornih državnih ustanov pomembno vlogo strokovnjaki za nesnovno dediščino in pa seveda nosilci dediščine. Cilj pričujočega članka je kritična predstavitev implementacije Unescove Konvencije v Sloveniji in težav, ki smo jih imeli oziroma jih zaradi napačnega razumevanja Konvencije predvsem s strani državnih uradnikov še imamo. Zanimajo me tudi nesoglasja na relaciji država (kot podpisnica Konvencije) in stroka (kot poznavalka vsebin). Posebno pozornost posvečam težavam, povezanim s terminologijo, sistemom varovanja in prisotnostjo Slovenije na Unescovih seznamih nesnovne dediščine. Članek temelji predvsem na poznavanju stanja in postopkov, v katere sem vpeta kot predstavnica Slovenskega etnografskega muzeja, ki opravlja naloge Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine, na stikih s kolegi – strokovnjaki za nesnovno dediščino iz nekaterih drugih držav, izkušnjah z nosilci nesnovne dediščine in na objavljeni literaturi, tako tisti, ki Konvencijo podpira, kot tudi tisti, ki je do nje kritična.

Ratifikacija in implementacija Unescove Konvencije v Sloveniji

Ko država ratificira mednarodno konvencijo, je pred njo izziv, kako jo implementirati. Implementacija je povezana z interpretacijo in »prevajanjem« v lokalni sistem, gre za prenos mednarodnega upravljanja na državni nivo, za kar so potrebni upravni postopki s spremljajočimi birokratskimi ukrepi, regulativni koraki, akterji in ustanove, ki nesnovno dediščino transformirajo v »certificirano« dediščino (Bendix, Eggert in Peselmann 2012: 11, 13–14). Kmalu po sprejetju Konvencije so se nekateri avtorji začeli spraševati, kako bodo države podpisnice lahko opravljale svoje naloge, kot so vodenje registrov, sodelovanje z nosilci pri varovanju nesnovne dediščine, in katera državna ustanova bo odgovorna za varovanje nesnovne dediščine (Kurin 2004: 71–72). Za implementacijo Konvencije so v državah odgovorne različne ustanove, največkrat so to ministrstva, odgovorna za kulturo, tako npr. na Hrvaškem (Hrovatin in Šimunković 2017: 88), na Madžarskem

(Csonka-Takács in Illés 2017: 129) in v Srbiji (Filipović 2017: 201), medtem ko je v Avstriji odgovorna ustanova Nacionalna agencija za nesnovno dediščino pri Avstrijski komisiji za Unesco, ki tudi vodi register (Steiner in Stiermayr 2012: 56).

V Sloveniji so pred ratifikacijo Konvencije stekle nekatere »predpriprave«. V *Nacionalnem programu za kulturo* za obdobje 2004–2007 je bilo med drugim zapisano, da bi bilo potrebno posebno pozornost posvečati »tudi ohranjanju nematerialne, duhovne ljudske dediščine« (Koželj 2005: 12). Pri pripravah na ratifikacijo je bila pomembna vloga strokovnjakov (etnologi, folkloristi, muzealci in še nekateri drugi), ki so začeli leta 2004, ko je bil Mednarodni dan muzejev posvečen nesnovni kulturni dediščini, razmišljati o nesnovni dediščini v luči Unescove Konvencije (Slavec Gradišnik 2004), istega leta pa smo dobili tudi prvi prevod Unescovega besednjaka, povezanega z nesnovno dediščino (Smrke in Slavec Gradišnik 2004). Leto kasneje je Zavod za varstvo kulturne dediščine izdal publikacijo *Nesnovna kulturna dediščina*, v kateri so slovenski etnologi predstavili pogloblitve sestavine slovenske nesnovne dediščine (Prešeren in Gorenc 2005), publikacija pa naj bi tudi spodbudila slovensko politiko k ratifikaciji Konvencije (Koželj 2005: 11).

V okviru priprav na ratifikacijo je bil pomemben ciljni raziskovalni projekt *Register nesnovne dediščine kot sestavni del enotnega registra kulturne dediščine*, ki ga je v letih 2006–2008 vodil Inštitut za slovensko narodopisje Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ISN ZRC SAZU) v sodelovanju z večdisciplinarno projektno skupino, ki so jo sestavljali predstavniki različnih ustanov, povezanih z nesnovno dediščino. Kot rezultat projekta je bil sestavljen seznam slovenske nesnovne dediščine s pripadajočo literaturo, izdelan je bil protokol nastajanja registra, oblikovana so bila merila za vpis v register in pripravljene prijavitni obrazci (Register nesnovne dediščine 2008; Židov 2011: 283–284).

Slovenija je Konvencijo ratificirala leta 2008 z *Zakonom o ratifikaciji Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine* (Zakon o ratifikaciji 2008), za njeno implementacijo pa je odgovorno Ministrstvo za kulturo. Istega leta je bil sprejet nov *Zakon o varstvu kulturne dediščine* (ZVKD-1), ki je poleg materialne (nepremične in premične) dediščine vključil tudi nesnovno dediščino, leta 2016 pa je bil zakon (tudi kar se tiče nesnovne dediščine) nekoliko spremenjen (ZVKD-1D). Konvencija je bila implementirana tudi v *Pravilnik o registru kulturne dediščine* (Pravilnik o registru 2009) in *Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah* (Pravilnik o seznamih 2010).

Po implementaciji je bila ena od težjih nalog države, kako s Konvencijo, »prevedeno« v primeren jezik, seznaniti nosilce in jih vzpodbuditi k prijavljanju za vpis v register. To dokaj zahtevno nalogo je ISN ZRC SAZU kot tedanji Koordinator opravljal na različne načine še posebej v letu 2010 (Židov 2011: 285–286). V desetih letih od podpisa Konvencije se je védenje nosilcev o nesnovni dediščini (kljub manjši zmedi ob preimenovanju iz *žive v nesnovno*) že dodobra razširilo, o čemer priča tudi veliko število enot in nosilcev, evidentiranih v registru. Vse bolj se zavedajo pomena nesnovne dediščine za lokalno skupnost in jo vključujejo v razne aktivnosti in projekte ter skrbijo za prenos znanj na mlajše generacije. Vse večji pa je tudi interes za vpis ne le na nacionalni seznam, temveč tudi na Unescove sezname, za zdaj predvsem na Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva.

Težave s terminologijo

Podobno kot številne druge države je imela/ima tudi Slovenija težave s prevajanjem nekaterih terminov, povezanih s Konvencijo. Največ težav sta nam povzročala prevoda angleških besed *intangible* in *safeguarding*. V *Zakonu o ratifikaciji Konvencije* (Zakon o ratifikaciji 2008) najdemo za *intangible heritage* prevod *nesnovna dediščina*. Stroka je še pred ratifikacijo kot možne prevode predlagala *neopredmeteno*, *neoprijemljivo*, *neotipljivo*, *nesnovno* (Slavec Gradišnik 2004: 262) in *nematerialno* (Muršič 2005: 30–31) dediščino, vendar se snovalci novega *Zakona o varstvu kulturne dediščine* (ZVKD-1) iz leta 2008 niso zgledovali niti po slovenskem prevodu Konvencije niti niso uporabili terminov, ki jih je ponujala stroka, temveč so se odločili za »ponesrečen termin« (Muršič 2010: 7) *živa dediščina*⁸. Morda je bil razlog v tem, da Konvencija poudarja nesnovno dediščino, ki je še živa med ljudmi. Na večkrat podan predlog Slovenskega etnografskega muzeja kot Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine na Ministrstvo za kulturo so ob spremembah *Zakona o varstvu kulturne dediščine* leta 2016 *živo* dediščino preimenovali v *nesnovno*⁹ (ZVKD-1D).

45

Avtorji novega *Zakona o varstvu kulturne dediščine* (ZVKD-1) zaradi nezadostnega poznavanja Konvencije pri izbiri terminologije niso upoštevali specifičnosti varovanja nesnovne dediščine, temveč so izhajali iz varstva materialne dediščine. Tako so v zvezi z obema vrstama dediščine uporabili izraz *varstvo*, čeprav gre za zelo različna pristopa. V zvezi z nesnovno dediščino se zdita kot prevoda angleške besede *safeguarding* bolj primerna termina *varovanje*¹⁰ ali *ohranjanje*¹¹. S podobnim problemom se srečujejo npr. tudi na Hrvaškem, kjer se namesto *zaštitita* (zaščita) pri nesovni dediščini nekateri zavzemajo za *očuvanje* (ohranjanje) (Nikočević 2012: 10; Hrovatin 2012: 25; Zebec 2013: 323).

Varovanje nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji

Med ukrepe za varovanje nesnovne dediščine poleg prepoznavanja sodijo še dokumentiranje, raziskovanje, ohranjanje, spodbujanje nosilcev, prenos znanj in če je potrebno, tudi ponovna oživitev dediščine. Vsaka država podpisnica Konvencije naj bi v sodelovanju s skupnostmi, skupinami in ustreznimi nevladnimi organizacijami prepoznavala in določala različne elemente nesnovne dediščine na svojem ozemlju in izvajala ustrezne ukrepe, ki bi zagotavljali njeno varovanje (Convention 2003: 2. in 11. člen).

Med varstvom materialne in varovanjem nesnovne kulturne dediščine so bistvene razlike. Pri materialni dediščini gre za ukrepe, ki naj bi dediščino ohranili v obstoječi obliki oziroma poskrbeli, da ne bi prišlo do njenega propadanja. Za

⁸ Posledično tudi Koordinator varstva *žive* kulturne dediščine, register *žive* dediščine in *živa* mojstrovina.

⁹ Posledično tudi Koordinator varstva *nesnovne* kulturne dediščine, register *nesnovne* dediščine in *nesnovna* dediščina posebnega pomena.

¹⁰ Tudi v *Zakonu o ratifikaciji Konvencije* (2008) je bila angl. beseda *safeguarding* prevedena kot *varovanje*.

¹¹ Pri prevajanju besednjaka nesnovne kulturne dediščine v slovenščino je bil uporabljen termin *ohranjanje* (Smrke in Slavec Gradišnik 2004: 270).

Predstavitve borovega gostivanja porabskih Slovencev v Madžarskem muzeju na prostem, Szentendre
(foto: Nena Židov, 2015)

varstvene režime največkrat skrbijo odgovorne državne ustanove, kot so muzeji in zavodi za varstvo kulturne dediščine. Gre za tako imenovani sistem varstva »od zgoraj navzdol«. Pri nesnovni dediščini je ravno narobe, gre za sistem varovanja »od spodaj navzgor«, kjer naj bi imeli pri oblikovanju ukrepov varovanja glavno besedo nosilci dediščine – posamezniki, skupnosti, skupine tistih, ki so povezani z izvajanjem dediščine, in še vsi tisti, brez katerih ta dediščina ne bi mogla več živeti.¹² Ker je ohranjanje nesnovne dediščine v največji meri odvisno od njenih nosilcev, je zelo pomembno, da je njeno ohranjanje v njihovem interesu.

Ustanove, odgovorne za varovanje nesnovne kulturne dediščine

Ustanove, ki neposredno delujejo na področju koordiniranja varovanja nesnovne kulturne dediščine na državnem nivoju, so lahko muzeji – na Madžarskem je to npr. Muzej na prostem, znotraj katerega deluje Oddelek za nesnovno kulturno dediščino (Csonka-Takács in Illés 2017: 129). V Srbiji je pri Etnografskem muzeju v Beogradu Center za nesnovno dediščino, ki skrbi za nacionalni register, koordinira nosilce, raziskovalce, eksperte in raziskovalne ustanove (Filipović 2017: 202). V nekaterih državah so to raziskovalne ustanove, tako npr. na Češkem Narodni inštitut za ljudsko kulturo (Šimša 2017: 149).

¹² Ker gre pri nesnovni dediščini za sistem varovanja »od spodaj navzgor«, se nekaterim zdi, da bi morala Konvencija termin »dediščina« zamenjati s »kulturo« (Nikočević 2012: 8).

Pravno podlago za varovanje nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji predstavlja *Zakon o varstvu kulturne dediščine* (ZVKD-1D). Ustanova, ki je pristojna za varovanje nesnovne dediščine, je Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine. V letih 2009 in 2010 je te naloge opravljal ISN ZRC SAZU, od leta 2011 pa Slovenski etnografski muzej¹³. Poleg nalog, ki jih določa Zakon (ZVKD-1D: 98. člen), Koordinator opravlja še številne druge naloge, saj njegovo delovanje sega »od terena do Unesca«. Med drugim organizira razne dogodke, na katerih se predstavljajo nosilci,¹⁴ razstave o nesnovni dediščini,¹⁵ skrbi za promocijo slovenske nesnovne dediščine doma in v tujini,¹⁶ organizira in sodeluje na strokovnih srečanjih doma¹⁷ in se udeležuje srečanj v tujini, objavlja članke in izdaja publikacije na temo nesnovne dediščine,¹⁸ sodeluje pri pripravah nominacij za vpis na Unescove sezname nesnovne dediščine, udeležuje se Unescovih srečanj strokovnjakov za nesnovno dediščino¹⁹ in še bi lahko naštevali. Pomembne so aktivnosti Koordinatorja, povezane s pripravo filmov kot prilog k nacionalnemu registru in nominacijam za Unescove sezname; na omenjeno temo je v letih 2014 in 2017 organiziral odmevni mednarodni srečanj.²⁰ Delo Koordinatorja je razpeto med interese politike, stroke in nosilcev, pogosto pa nastopa tudi v vlogi nekakšnega mediatorja med vsemi vpletenimi.

Zakon določa, da poleg Koordinatorja nesnovno dediščino identificirajo, dokumentirajo, preučujejo, vrednotijo, interpretirajo in predstavljajo javnosti tudi Zavod za varstvo kulturne dediščine ter državni in pooblaščen muzeji, pri varovanju nesnovne dediščine pa sodeluje tudi Služba za premično dediščino in muzeje (ZVKD-1D: 84., 91., 93 in 92. člen). Zakon v zvezi z varovanjem nesnovne dediščine omenja predvsem državne ustanove, čeprav naj bi pri upravljanju z nesnovno dediščino aktivno sodelovali skupnosti, skupine in po potrebi tudi

¹³ Sklep ministrice za kulturo o koordinatorju žive dediščine 62600-1/2011/1 z dne 27. 1. 2011.

¹⁴ Od leta 2013 npr. Koordinator v sodelovanju z nosilci vsako leto organizira turnir igre pandolo, leta 2015 pa so se v sodelovanju s Konzorcijem rokodelskih centrov Slovenije na 1. Slovenskem rokodelskem festivalu, ki je potekal v Slovenskem etnografskem muzeju, predstavili mojstri domače obrti.

¹⁵ Npr. Pustna dediščina Slovenije (2012), Velikonočna dediščina Slovenije (2013), Tradicionalno izdelovanje papirnatih rož (2014) in Ribniško suhorobarstvo (2016).

¹⁶ Leta 2017 je Koordinator na povabilo slovenskega veleposlaništva na Slovaškem z razstavo o nesnovni dediščini Slovenije gostoval v Bratislavi. Leta 2018 je v sodelovanju z Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za zunanje zadeve pripravili potujočo razstavo Nesnovna kulturna dediščina Slovenije v luči Unescove Konvencije, ki v sodelovanju s slovenskimi veleposlaništvii gostuje po več državah.

¹⁷ Ob 10. obletnici Unescove Konvencije je Koordinator leta 2013 organiziral mednarodno srečanje strokovnjakov za nesnovno dediščino na temo prednosti in slabosti vpisov enot v državne registre nesnovne dediščine.

¹⁸ Npr. Priročnik o nesnovni kulturni dediščini (Jerin, Pukl in Židov 2012), Promocija nesnovne kulturne dediščine (Jerin, Zidarič in Židov 2014), Register žive kulturne dediščine Slovenije (2008–2015) (Jerin in Židov 2015), Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije (2008–2016) (Jerin in Židov 2017).

¹⁹ Vsako leto se udeležuje srečanj mreže strokovnjakov za nesnovno kulturno dediščino Jugovzhodne Evrope in Generalne skupščine Centra za varovanje nesnovne kulturne dediščine JV Evrope pod okriljem Unesca v Sofiji v Bolgariji.

²⁰ Leta 2014 je bilo srečanje z naslovom Dokumentiranje in predstavljanje nesnovne dediščine s filmom, predstavljeni referati pa so bili objavljeni v zborniku (Valentinčič Furlan 2015), ki je bil leta 2018 preveden na Kitajskem. Leta 2017 je bilo mednarodno srečanje na temo Vizualizacija nesnovne kulturne dediščine (Valentinčič Furlan 2018).

posamezniki, ki ustvarjajo, vzdržujejo in prenašajo nesnovno dediščino (Convention 2003: 15. člen). Največjo odgovornost za varovanje nesnovne dediščine naj bi imeli njeni nosilci, države podpisnice pa naj bi pri tem z njimi sodelovale (Kurin 2004: 72). Šlo naj bi za sistem varovanja »od spodaj navzgor«, medtem ko slovenska zakonodaja uveljavlja predvsem sistem »od zgoraj navzdol« in nosilcev (formalno) ne vključuje v sistem varovanja dediščine.

Register nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji²¹

48

Za zagotavljanje prepoznavanja in varovanja nesnovne kulturne dediščine mora vsaka država podpisnica Konvencije na svojem ozemlju²² voditi register/registre nesnovne dediščine in ga/jih redno dopolnjevati (Convention 2003: člen 12). Tako imajo npr. v Bolgariji in na Češkem registre na regionalni in nacionalni ravni (Santova 2014: 37; Románková-Kuminková 2017: 360), v Švici pa jih sestavljajo na nivoju kantonov in na nivoju federacije (Graezer Bideau 2012: 304). V Bosni in Hercegovini vodijo en register za Republiko Srbsko in enega za Federacijo Bosne in Hercegovine, oba skupaj pa sestavljata Preliminarni seznam nematerialne kulturne dediščine Bosne in Hercegovine (Kotur 2017: 217). Na Slovaškem imajo dva seznama: Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine Slovaške in Register dobrih praks za varovanje nesnovne dediščine na Slovaškem (Ryšavá-Záhumenská 2017: 231). Postopki vpisa so različni, v nekaterih državah gre za sistem »od spodaj navzgor« (tako npr. na Madžarskem in v Avstriji), kjer imajo skupnosti nosilcev vodilno vlogo pri pripravi vlog za vpis in določanju načina varovanja, drugje spet gre za sistem »od zgoraj navzdol« in vpis predlagajo stroka ali državne ustanove, seveda pa gre lahko tudi za kombinacijo obeh sistemov, prihaja pa tudi do sprememb sistemov v isti državi.

Vpisovanje v registre se zdi z vidika stroke vprašljivo predvsem zato, ker temelji na izključevanju in nejasno definiranih merilih za ocenjevanje (npr. Hafstein 2009: 93). Zastavlja se tudi vprašanje, kdo ima pravico odločati o tem, kako so lahko vpisani elementi predstavljeni: kot jih vidijo uradniki odgovornih državnih ustanov, strokovnjaki ali nosilci?

Register nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji je del enotnega registra kulturne dediščine, ki obsega nepremično, premično²³ in nesnovno dediščino. Prvi vpis v register, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, je iz leta 2008 (Škofjeloški pasijon), vsi ostali vpisi pa so od leta 2012 naprej. Do konca maja 2018 je bilo

²¹ Na spletni strani Ministrstva za kulturo je to Seznam registriranih enot nesnovne kulturne dediščine. <http://www.mk.gov.si/si/storitve/razvidi_evidence_in_registri/register_nesnovne_kulturne_dediscine/seznam_registriranih_enot_nesnovne_kulturne_dediscine/>.

²² Nesnovna dediščina manjšin, ki živijo v drugih državah, se vpisuje v tamkajšnje registre. Tako so bila na avstrijski seznam nesnovne kulturne dediščine leta 2010 vpisana slovenska ledinska in hišna imena koroških Slovencev (Piko-Rustia 2010) in leta 2018 ziljski žegen in ziljska noša. <<https://www.unesco.at/kultur/immaterielles-kulturerbe/oesterreichisches-verzeichnis/detail/article/untergaitaler-kirchtagsbraeuche-und-untergaitaler-tracht-ziljski-zegen-in-ziljska-nosa/>>. Borovo gostüvanje porabskih Slovencev je bilo leta 2015 vpisano v madžarski register nesnovne kulturne dediščine. <http://szellemikulturalisorokseg.hu/index0_en.php?name=en_0_rabavideki_szlovenek_ronkhuzasa>.

²³ Ta register še ni vzpostavljen.

vpisanih 65 enot.²⁴ V register so za zdaj vpisane le enote, ki bi lahko (oziroma so) kandidirale za Unescov Reprezentativni seznam, niso pa predvideni oziroma določeni načini vpisov enot, ki bi lahko kandidirale za vpis na Seznam nesnovne kulturne dediščine, ki jo je nujno nemudoma zavarovati, in Register dobrih praks za varovanje nesnovne kulturne dediščine.

Posavsko štehanje, Savlje v Ljubljani (foto: Nena Židov, 2018)

Pobudo za vpis v register da lahko vsakdo, vendar s soglasjem nosilcev. Strokovno telo, ki odloča o primernosti pobud za vpis, je Delovna skupina Koordinatorja, ki se je na pobudo tedanjega Koordinatorja prvič sestala leta 2010. Sestavljena je iz poznavalcev nesnovne dediščine iz različnih ustanov ter predstavnikov Ministrstva za kulturo in Slovenske nacionalne komisije za Unesco. Osnovo za odločanje predstavljajo Konvencija in Merila za vpis v register nesnovne kulturne dediščine²⁵. Pri odločanju o primernosti pobud seveda včasih prihaja do nestrinjanj med samimi člani Delovne skupine,²⁶ saj prispele pobude odpirajo številna teoretična in strokovna vprašanja. Do nesoglasij v zvezi

²⁴ <http://www.mk.gov.si/si/storitve/razvidi_evidence_in_registri/register_nesnovne_kulturne_dediscine/seznam/>.

²⁵ <http://www.nesnovnadediscina.si/sites/default/files/merila_za_vpis_maj_2016.pdf>.

²⁶ K bolj enotnemu pogledu na nesnovno dediščino v luči Unescove Konvencije je prispevalo Unescovo izobraževanje o implementaciji Konvencije na nacionalni ravni, ki je leta 2018 potekalo v Slovenskem etnografskem muzeju in so se ga udeležili tudi številni člani Delovne skupine Koordinatorja.

z vpisi pa lahko prihaja tudi na relaciji stroka – nosilci in stroka – Ministrstvo za kulturo. Za končno verzijo besedila vpisa poskrbi Koordinator, pri čemer mu pogosto pomagajo strokovnjaki (etnologi, kulturni antropologi, etnomuzikologi ...), poznavalci posameznih tematik. Po potrebi se Koordinator posvetuje tudi z drugimi strokovnjaki, tako npr. za pobude, povezane z jezikom, s strokovnjaki s Filozofske fakultete v Ljubljani in ZRC SAZU. Koordinator končno verzijo besedila vpisa uskladi tudi z nosilci, »zadnjo besedo« pa ima Ministrstvo za kulturo.

K vsaki enoti vpisa je priložena karakteristična fotografija, ponekod tudi avdiovizualna priloga, k enotam z več nosilci pa so dodani tudi podatki o posameznih nosilcih. Pri opisih enot ni predstavljen sistem varovanja dediščine, načini prenosa znanj na mlajše generacije pa so predstavljeni pri večini nosilcev. Pri enotah, ki so razglašene za nesnovno dediščino posebnega pomena, je dodana še povezava do odloka o razglasitvi. Vpis v register pomeni le strokovno ovrednotenje dediščine, ki nima nobenih formalnopравnih posledic za nosilce (Kovačec Naglič 2012: 15–16) in tudi ni osnova za finančno podporo nosilcev. Do leta 2015 so morali regionalni muzeji Ministrstvu za kulturo v letnih poročilih sporočati število v register vpisanih enot nesnovne dediščine s svojega območja, v čemer se kaže napačno razumevanje nesnovne dediščine, saj število vpisov v register ne bi smelo biti odvisno od aktivnosti muzejev, ampak od interesa nosilcev.

50

Razglašanje nesnovne dediščine državnega in lokalnega pomena

Pri razglašanju nesnovne dediščine državnega oziroma lokalnega pomena, ki je bila pred tem vpisna v register, se *Zakon o varstvu kulturne dediščine* zgleduje po razglašanju materialne dediščine za spomenike lokalnega in nacionalnega pomena. V prvi verziji zakona iz leta 2008 je šlo za razglašanje *živih mojstrov in državnega/lokalnega pomena*, ki je terminološko (po vsej verjetnosti) izhajal iz takrat že opuščene Unescovega programa *Razglašanja mojstrov in ustne in nesnovne dediščine človeštva* (Smeets 2006). Spremenjeni zakon iz leta 2016 je žive mojstrovine nadomestil z nesnovno dediščino državnega in lokalnega pomena. V odloku o razglasitvi so predstavljene vrednote, ki utemeljujejo razglasitev, določeni ukrepi za varovanja nesnovne dediščine, ki so za nosilce zavezujoči (Kovačec-Naglič 2012: 18) in varstvo kulturnih prostorov, v katerih se dediščina izvaja. Pred razglasitvijo je javna obravnava predloga odloka, na katero so vabljeni skupnosti, skupine in posamezniki, ki so nosilci nesnovne dediščine, in druga zainteresirana javnost. Enote, razglašene za nesnovno dediščino posebnega pomena, so (čeprav bolj v teoriji kot praksi) s strani države, pokrajine ali občine upravičene do finančne podpore.²⁷ Do konca maja 2018 je bilo za nesnovno dediščino državnega pomena razglašanih devet enot. V registru sicer najdemo še deseto enoto – Tradicionalna reja in vzreja lipicancev v Kobilarni Lipica²⁸ –, h kateri je Ministrstvo za kulturo

²⁷ Leta 2015 je Ministrstvo za kulturo finančno podprlo izvedbo Škofjeloškega pasijona, leta 2018 pa odhod skupine kurentov na zimske olimpijske igre v Južno Korejo. Pri kurentih se zastavlja vprašanje dekontekstualizacije, ki je pogosta posledica vpisa na Reprezentativni seznam.

²⁸ V teku je sprememba vpisa v register, ki bo kot nosilce poleg Kobilarne Lipica vključil tudi zasebne rejce.

dodalo Zakon o kobilarni Lipica (ZKL-1), ki sicer v III. točki resda govori o razglasitvi enote za nesnovno dediščino državnega pomena, vendar po mnenju Koordinatorja celoten zakon ne sodi v register nesnovne dediščine. Za nesnovno dediščino lokalnega pomena ni bila razglašena še nobena enota.

Vuzemski plesi in igre v Metliki (foto: Nena Židov, 2017)

Ker Ministrstvo za kulturo pri razglašanju nesnovne dediščine državnega pomena izhaja iz varstva materialne dediščine, so bile pri varstvenem režimu, ki je del odloka o razglasitvi, tendence po zamrzovanju dediščine (kaj nosilci smejo in česa ne smejo). Ob razglasitvah prvih enot nesnovne dediščine državnega pomena oziroma takrat še *živih mojstrov in državnega pomena* (Škofjeloški pasijon, Izdelovanje ljubenskih potic, Tradicionalno izdelovanje kranjskih klobas, Drežniški in Ravenski pust, Cerkljanska laufarija) je bil v vseh odlokih celo člen, ki določa, da »nadzor nad izvajanjem tega odloka opravlja inšpektorat, pristojen za področje kulturne dediščine«. Do sprememb je prišlo leta 2015, ko je bil iz *Odloka o razglasitvi Obhodov kurentov za živo mojstrovino državnega pomena* na predlog Koordinatorja, ki se res ni mogel strinjati z idejo, da bo inšpektorat nadzoroval npr. neko pustno skupino, če deluje skladno z odlokom, izključen člen o nadzoru inšpektorata, režim varovanja pa se je na predlog Koordinatorja nekoliko bolj približal duhu Unescove Konvencije (Odlok o razglasitvi 2015), čeprav še vedno brez zadostnega vključevanja nosilcev.

Razglašanje nesnovne dediščine državnega oziroma lokalnega pomena (brez nekih oprijemljivih kriterijev) predstavlja dodatno selekcijo med enotami

nesnovne dediščine, ki so že vpisane v register, kar je za stroko sporno. Pomisleke v zvezi z razglašanjem takrat še *živih mojstrov*in je imela stroka že v času priprav na ratifikacijo Unescove Konvencije: »Predlagamo, naj se dobro premisli, ali so razglasitve v Sloveniji sploh potrebne, glede na to, da bi z njimi lahko ustvarili nepotrebno hierarhijo med enotami žive dediščine« (Register nesnovne dediščine 2008: 127). Za opustitev razglašanja nesnovne dediščine državnega/lokalnega pomena si (žal neuspešno) že več let prizadeva tudi sedanji Koordinator.

Obhodi kurentov v Markovcih (foto: Nena Židov, 2015)

Slovenija na Unescovem Reprezentativnem seznamu nesnovne kulturne dediščine človeštva

Med pomembne mehanizme varovanja nesnovne kulturne dediščine na mednarodni ravni sodijo Unescovi Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva, Seznam nesnovne kulturne dediščine, ki jo je nujno nemudoma zavarovati, in Register dobrih praks za varovanje nesnovne kulturne dediščine. Po zadnjem zasedanju Unescovega Medvladnega odbora za varovanje nesnovne kulturne dediščine konec leta 2017 je bilo na Reprezentativnem seznamu vpisanih 399 enot (iz 112 držav), na Seznamu nesnovne kulturne dediščine, ki jo je nujno nemudoma zavarovati, 52 enot (iz 28 držav) in v Registru dobrih praks za varovanje nesnovne kulturne dediščine 19 enot (iz 15 držav).²⁹

²⁹ <[https://ich.unesco.org/en/lists?text=&type\[\]=00003&multinational=3&display=inscriptionID#tabs](https://ich.unesco.org/en/lists?text=&type[]=00003&multinational=3&display=inscriptionID#tabs)>.

Nominacije za vse tri sezname oddaja država, Unescov pogoj za kandidaturo pa je vpis elementa v nacionalni register. Slovenija se tukaj ravna še po enem (sicer nezapisanem) pravilu, da naj bi za vpis na Unescove sezname lahko kandidirale le enote, ki so bile razglašene za nesnovno dediščino državnega pomena. Se pa tega pravila ne držimo, kadar je Slovenija povabljen k sodelovanju pri večnacionalnih nominacijah, saj so naši postopki razglašanja precej dolgotrajni in bi tako lahko »zamudili« rok za sodelovanje pri nominaciji. Prvi nominaciji, ki ju je Slovenija oddala leta 2013 za Reprezentativni seznam, sta bili Škofjeloški pasijon in Tradicionalno izdelovanje kranjskih klobas. Nominaciji, ki sta ju pod vodstvom Ministrstva za kulturo pripravljali delovni skupini, sestavljeni iz poznavalcev obeh tematik, sta bili pripravljene brez zadostnega poznavanja Unescovih pravil, navodil in vrednot, ki jih je pri pisanju nominacij potrebno upoštevati, zato ne preseneča, da sta bili ob prvi obravnavi prepoznani kot neprimerni za vpis.

Škofjeloški pasijon je bil prvič obravnavan na zasedanju Unescovega Medvladnega odbora v Parizu leta 2014. Nominacija je bila zavrnjena, ker iz besedila ni bilo razvidno, kako bi vpis vplival na boljšo prepoznavnost nesnovne dediščine na splošno in na povečano zavedanje o njenem pomenu. Ocenjevalcem tudi ni bilo jasno, zakaj pasijona od leta 1939 do 1999 v Škofji Loki niso izvajali. V nominaciji niso bili predstavljeni ukrepi za ohranjanje elementa in ukrepi, ki bi preprečevali možne negativne posledice vpisa na Reprezentativni seznam, kot je npr. prevelik obisk turistov. Opozorjeno je bilo tudi na rabo neprimerne terminologije, izrazov, kot so pristnost, veličastnost, mojstrovina in enkratnost.³⁰ Smo se pa zasedanja v Parizu udeležili predstavnici Koordinatorja in predstavnik Škofje Loke in se »oborožili« z znanjem, potrebnim za pripravo nominacij. »Izboljšano« nominacijo je Slovenija ponovno oddala leta 2015 in leto kasneje je bil Škofjeloški pasijon³¹ na zasedanju Unescovega Medvladnega odbora v Etiopiji kljub manjšim zapletom³² kot prva enota iz Slovenije vpisan na Reprezentativni seznam.

Nominacija Tradicionalno izdelovanje kranjskih klobas je bila obravnavana na zasedanju Unescovega Medvladnega odbora leta 2015 v Namibiji. Med vsemi nominacijami za vpis na Reprezentativni seznam je bila to edina enota, ki je bila zavrnjena brez možnosti dodatne obrazložitve. Ocenjevalno telo je zapisalo, da opisani element ne sodi med nesnovno dediščino, kot jo definira Konvencija. Ker je bilo v nominaciji poudarjeno certificiranje in kot nosilci navedeni le certificirani ekonomsko motivirani izdelovalci, ki izdelujejo klobase po določeni recepturi, je komisija ugotovila, da gre za zamrzovanje dediščine. Nominacija se je osredotočala le na izdelek, manj pa na za izdelavo potrebna znanja in ni predstavila uporabe kranjskih klobas in njihove družbene funkcije.³³ Po zavrnitvi Slovenija nominacije ni ponovno oddala.

³⁰ <<https://ich.unesco.org/en/10-representative-list-00748>>.

³¹ <<https://ich.unesco.org/en/RL/skofja-loka-passion-play-01203>>.

³² Slovenija je morala nominacijo na zasedanju dodatno »zagovarjati«, ker v njej ni bil zapisan stavek, da redno dopolnjujemo register. Povezava do registra pa ni delovala, ker je prišlo leta 2016 do spremembe terminologije v zvezi z nesnovno dediščino in se je tako spremenila tudi povezava do registra.

³³ <<https://ich.unesco.org/en/10com>>.

Bolj izkušeni smo bili pri pripravi nominacije Obhodi kurentov³⁴, ki jo je Slovenija oddala leta 2016 in je bila s strani Unescovega Ocenjevalnega telesa prepoznana celo kot ena od štirih v letu 2017 obravnavanih najbolje pripravljenih nominacij ter bila (tokrat brez težav!) na zasedanju Unescovega Medvladnega odbora v Južni Koreji vpisana na Reprezentativni seznam. Med nekaterimi slovenskimi strokovnjaki so se zaradi nezadostnega razumevanja/poznavanja Konvencije pojavile ideje, da bi morali nosilci teh tradicij po vpisu narediti »kakšen korak, dva ali tri ... nazaj – k avtentičnosti in bistvu teh tradicij« (Gačnik 2018: 11).

54

Konec leta 2018 bosta za morebitni vpis na Reprezentativni seznam obravnavani nominacija Klekljanje čipk v Sloveniji in večnacionalna nominacija Suhozidna gradnja, pri kateri poleg Slovenije sodelujejo še Ciper, Francija, Grčija, Hrvaška, Italija, Španija in Švica. Na drugih dveh Unescovih seznamih nesnovne dediščine Slovenija nima še nobenega vpisa.

Za enote, ki so vpisane na Unescove sezname, velja, da so pod Unescovo zaščito, vendar pa gre bolj za moralno odgovornost (Bendix 2013: 368), dejansko odgovornost za ohranjanje nesnovne dediščine pa prevzame država, ki mora Unesco o stanju vpisane dediščine obveščati v periodičnih poročilih. Kar nekaj raziskovalcev ugotavlja, da številni nosilci po vpisu na Unescove sezname v okviru varovanja nesnovne dediščine nadzor nad svojimi kulturnimi praksami »predajo« raznim strokovnjakom, svetom in upraviteljem (Hafstein 2015: 296), kar ni v skladu s Konvencijo.

Unescova Konvencija in stroka

Trenutni vodja Oddelka za nesnovno kulturno dediščino pri Unescu je avstralski kulturni antropolog Timothy Curtis, sicer pa so antropologi že v preteklosti sodelovali kot svetovalci pri Unescu. Tudi danes imajo etnologi, antropologi, folkloristi, jezikoslovci ipd. povsod po svetu pomembno vlogo pri raziskovanju in varovanju nesnovne kulturne dediščine. To se je izkazalo tudi že v zvezi z Unescovimi *Priporočili o varovanju tradicionalne kulture in folklore* (1989), kjer pa je bilo med drugim opozorjeno na težave s komunikacijo med strokovnjaki in vladnimi službami (Terseglav 1996: 23). Implementacija Unescove Konvencije brez strokovnjakov za nesnovno dediščino ni možna ne na državni ne na globalni ravni.

Podobno kot drugod po svetu so se tudi v Sloveniji s kulturno dediščino, kot so šege, domače obrti, jezik, ljudsko slovstvo, pesmi, glasba, ples, igre in podobno, ukvarjali etnologi, antropologi, slovstveni folkloristi, etnomuzikologi, etnokoreologi, muzealci, jezikoslovci in še nekateri drugi že pred sprejetjem Konvencije. Med najpomembnejšimi ustanovami, ki se danes ukvarjajo z raziskovanjem nesnovne dediščine, sta Inštitut za slovensko narodopisje in Glasbenonarodopisni inštitut pri ZRC SAZU ter Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Kljub temu, da večina tovrstnih

³⁴ <<https://ich.unesco.org/en/RL/door-to-door-rounds-of-kurenti-01278>>.

raziskav žal poteka zunaj konteksta Unescove Konvencije, so njihove raziskave zelo pomembne tudi pri varovanju nesnovne dediščine, kot jo opredeljuje Konvencija. Ko Koordinator dobi pobudo za vpis že raziskane enote, jo je veliko lažje prepoznati, ovrednotiti in ob pomoči raziskovalca, ki je imel stike z nosilci, vpisati v register. Seveda so predhodne raziskave v veliko pomoč, če ne že kar pogoj, tudi pri pripravah nominacij za Unescove sezname. Kljub temu, da je bilo v zvezi z nesovno dediščino Slovenije opravljenih že kar nekaj raziskav, kdaj pa kdaj dobimo pobude za vpis enot, ki bi potrebovale temeljito raziskavo. Ker v register vpisujemo med ljudmi še živo nesovno dediščino, se pogosto zgodi, da nimamo pregleda nad obstoječim stanjem in je potrebno izvesti dodatno raziskavo (za Hrvaško gl. Hrovatin 2014: 46).

Nezanemarljiva ja tudi vloga Slovenskega etnološkega društva, ki nesovno dediščino vključuje v svoje delovanje in jo obravnava na svojih srečanjih kot npr. leta 2013 na posvetu Interpretacije dediščine (Dolžan Eržen, Slavec Gradišnik in Valentinčič Furlan 2014). Leta 2018 organizirane 15. *Vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo* so bile v celoti posvečene nesovni dediščini (Fakin Bajec idr. 2018). Društvo organizira tudi Dneve etnografskega filma, na katerih so bile med drugim predstavljene avdiovizualne enote, izdelane kot priloge k registru, in organizirana mednarodna okrogla miza na temo vizualizacije nesnovne dediščine (Židov 2011: 286–287).

Nesovna dediščina je bila med letoma 2009 in 2017 vključena v vsakoletna strokovna *Srečanja kulturne dediščine Slovenije*, ki so potekla v organizaciji Pokrajinskega muzeja Ptuj - Ormož s sodelovanjem ISN ZRC SAZU, Slovenskega etnološkega društva in Slovenskega etnografskega muzeja. Na srečanju leta 2017 je na primer tekla beseda o prehrani, ki je vpisana v register nesnovne dediščine, in o njenem certificiranju (Brence 2017). Seveda članke, povezane z nesovno dediščino, objavljajo tudi osrednje slovenske etnološke revije *Etnolog*, *Traditiones* in *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*.

Zelo pomembna je vloga muzejev, predvsem tam zaposlenih etnologov in kulturnih antropologov. Razprave o vlogi muzejev pri varovanju nesnovne dediščine so se začele še pred sprejetjem Konvencije v okviru mednarodnih muzejskih združenj, predvsem ICOM-a (Santova 2014: 91–92, 95), Nacionalni etnografski muzej Koreje pa je leta 2006 začel izdajati *Mednarodno revijo o nesovni dediščini* (*International Journal of Intangible Heritage*). Tudi slovenski muzealci so še pred ratifikacijo Konvencije razmišljali o vlogi nesnovne dediščine v muzejih in jo začeli bolj zavestno vključevati v svoje delo. Tako je npr. tedanja direktorica Slovenskega etnografskega muzeja Inja Smerdel že leta 2003 v muzejski ustanovitveni akt zapisala, da sodi med temeljno poslanstvo muzeja poleg materialne kulturne dediščine tudi nesovna dediščina (Smerdel 2003: 25). Za prenos znanj, povezanih z nesovno dediščino, so muzeji že pred Konvencijo skrbeli predvsem v okviru delavnic za otroke in odrasle, s tem delom pa nadaljujejo tudi v duhu Konvencije in nesovno dediščino na različne načine vključujejo v svoje razstavne in druge programe.

Sklep

Kaže, da Slovenija ob podpisu Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine ni imela nekih jasno definiranih interesov. Ob ne najboljšem poznavanju in razumevanju Konvencije je poskrbela za izvajanje najnujnejših nalog podpisnic, predvsem za vzpostavitev registra nesnovne dediščine. V zvezi z varovanjem nesnovne dediščine še do danes ni uspela narediti premika od varstva materialne dediščine k varovanju nesnovne dediščine, zato v zakonodaji še vedno prevladuje sistem »od zgoraj navzdol«, medtem ko se Koordinator trudi dati večji pomen tudi nosilcem. Varovanje nesnovne dediščine na državni ravni poteka z zelo slabo kadrovsko podporo, saj je v celotni Sloveniji za delo na področju nesnovne kulturne dediščine zaposlena le ena oseba v Slovenskem etnografskem muzeju kot Koordinatorju varstva nesnovne kulturne dediščine, na Ministrstvu za kulturo pa ni nikogar, ki bi skrbel le za nesnovno dediščino.

56

Pred vpisom prvih dveh enot iz Slovenije na Reprezentativni seznam so bile pogoste primerjave (neuspešne) Slovenije s številnimi vpisi (uspešne) Hrvaške na Unescovih seznamih nesnovne dediščine, nihče pa ni omenil, da ima Hrvaška na Ministrstvu za kulturo zaposlenih več oseb le za področje nesnovne dediščine, ki sodelujejo tudi s strokovnjaki z drugih ustanov, in da ohranjanje nesnovne dediščine na Hrvaškem temelji na interesu državne politike (Hrovatin in Šimuković 2017: 97).

Za razliko od številnih držav, ki imajo posebna sredstva, namenjena za podporo nosilcem, za raziskovanje, varovanje, promocijo ... nesnovne kulturne dediščine, Ministrstvo za kulturo razen zagotavljanja sredstev za delovanje Koordinatorja tega nima. Stalnih virov financiranja nima niti za prevode nominacij za vpis na Unescove sezname v angleški jezik. Kljub temu, da jih oddaja država, so morale doslej za večino prevodov poskrbeti zainteresirane lokalne skupnosti. Nekoliko večji interes in posledično podporo nesnovni dediščini izkazujejo nekatere lokalne oblasti, ki vidijo v nesnovni dediščini določene »koristi«, tako npr. večji turistični obisk, ohranjanje lokalne identitete ... Nekatere projekte s področja nesnovne dediščine sofinancira tudi Slovenska nacionalna komisija za Unesco.

Etnologi, antropologi in sorodni strokovnjaki imamo pogosto v zvezi z varovanjem nesnovne dediščine dvojno vlogo: kot člani raznih komisij, svetovalci politiki, razvijalci protokola registriranja nesnovne dediščin, sodelavci pri oblikovanju sistemov varovanja ... smo vpleteni v oblikovanje dediščinske politike, hkrati pa smo kritični do vladnih intervencij v zvezi z dediščino (Baron 2016: 1). Vse z dediščino povezane intervencije namreč spreminjajo odnos ljudi do svojega početja, svoje kulture in sebe. Ukrepi, katerih cilj je varstvo/varovanje določenih kulturnih praks in s tem upočasnitev sprememb, so na meji med spreminjajočo naravo kulture in njenim zamrzovanjem (Kirshenblatt-Gimblett 2004: 58–59). Državni uradniki se varovanja nesnovne dediščine lahko lotevajo »brezosebno«, saj so za njih nosilci tam nekje »daleč«, medtem ko imamo raziskovalci z njimi neposredne stike in nam ni vseeno, kaj se z njimi dogaja po intervencijah, ki jih izvaja država, da zadovolji zahtevam podpisane konvencije. Lahko pa (kritično)

opazujemo tudi, kašne so posledice Unescove globalne politike varovanja nesovne dediščine na lokalni, regionalni, državni in globalni ravni (Bendix 2009: 266; Foster 2011: 90).

Kljub obstoječi Konvenciji je varovanje nesovne dediščine tako na globalni ravni kot na ravni držav neki spreminjajoči se proces, ki je posledica na novo pridobljenih izkušenj in premislekov. Strokovnjaki, ki se ukvarjamo z nesovno dediščino, smo soodgovorni za »prevajanje« globalne politike na nacionalni, regionalni in lokalni ravni (primerjaj Zebec 2013), če nas je seveda politika pripravljena poslušati.

Precej kritičnih razmišljanj je povezanih s sezname nesovne dediščine kot normativnim konstruktom, ki imajo lahko tudi vlogo političnega orodja za izključevanje in privilegiranje, vpisi v registre pa lahko vplivajo na kontekste razumevanja lokalnih praks s strani nosilcev (Foster 2011: 67). Tisti, ki smo »službeno« vpeti v priprave registrov in nominacij, smo pogosto pod pritiskom, saj smo razpeti med nosilci, drugimi eksperti, državno administracijo in lastnimi mnenji (prim. Hrovatin 2014: 51–52). Pri ocenjevanju dediščine, primerne za vpis v registre, smo v težavnem položaju, saj naj bi dediščino ocenjevali po kriterijih, ki nam jih predpisuje nekdo od zunaj, pri čemer nas bolj zanimajo raziskave, ki niso vrednostno usmerjene (prim. Nikočević 2012: 10–11). Skrbijo nas lahko tako možne posledice vpisov kot nevpisov za nosilce (Židov 2014: 158). V nič boljšem položaju nismo, ko sodelujemo pri izboru enot, primernih za kandidaturo na Unescove sezname. Medtem ko je bilo v svetu opravljenih že kar nekaj raziskav o motivih in pozitivnih in negativnih posledicah vpisov v nacionalne registre in Unescove sezname nesovne dediščine, v Sloveniji tovrstnih raziskav še nimamo, bi pa bile zelo dobrodošle.

Kljub temu, da se je Konvencija v večini držav podpisnic dobro uveljavila, je deležna tudi številnih kritik. Vse več raziskovalcev po svetu si zastavlja vprašanje, kaj se dogaja z nesovno dediščino, ko se politizira kot posledica mednarodnih in državnih programov »zaščite« tovrstne dediščine (Nikočević 2012: 11). Drugi spet menijo, da bi moralo varovanje nesovne dediščine ostati v rokah družin in skupnosti, iz katerih ta dediščina izvira (Fromm 2016: 92), oziroma da dediščina, ki je živa, ne potrebuje varovanja, če pa je skoraj »mrtva«, ji tudi varovanje ne bo pomagalo (Kirshenblatt-Gimblett 2004: 56).

Za Slovenijo bi si v zvezi z varovanjem nesovne dediščine v luči Unescove Konvencije želeli več zaupanja stroki in stalne vire financiranja za njeno raziskovanje. Seveda bi bili potrebni tudi stalni viri za financiranje nosilcev, vpisanih v register, in raznih projektov, povezanih z ohranjanjem nesovne dediščine. Nujno bi potrebovali več kadrov tako v Slovenskem etnografskem muzeju kot na Ministrstvu za kulturo. Številne države so nesovno dediščino, ki je povezana tudi z vzdržnostnim razvojem, že vključile v različna, predvsem razvojno orientirana področja (Blake 2017a: 74–75). Tudi v Sloveniji bi veljalo nesovno dediščino s področja delovanja Ministrstva za kulturo razširiti še na nekatera druga ministrstva (npr. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za

izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za okolje in prostor).

REFERENCE

BARON, Robert

2016 Public Folklore Dialogues and Critical Heritage Studies. *International Journal of Heritage Studies* 22 (8): 1–19. DOI: <<http://dx.doi.org/10.1080/13527258.2016.1150320>> [1. 4. 2018].

BENDIX, Regina F.

2009 Heritage between Economy and Politics: An Assessment from the Perspective of Cultural Anthropology. V: L. Smith in N. Akagawa (ur.), *Intangible Heritage*. London in New York: Routledge, 253–269.

58

2013 Nasljedstva: Posjed, vlasništvo i odgovornost. V: M. Hameršak, I. Pleše in A. Vukušić (ur.), *Proizvodnja baštine: Kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, 353–376.

BENDIX, Regina F., EGGERT, Aditya in PESELMANN, Arnika

2012 Introduction: Heritage Regimes and the State. V: R. F. Bendix, A. Eggert in A. Peselmann (ur.), *Heritage Regimes and the State*. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen, 11–20.

BLAKE, Janet

2017a The Impact of UNESCO's 2003 Convention on National Policy-making: Developing a New Heritage Protection Paradigm? V: M. L. Stefano in P. Davis (ur.), *The Routledge Companion to Intangible Cultural Heritage*. London in New York: Routledge, 69–78.

2017b Development of UNESCO's 2003 Convention: Creating a New Heritage Protection Paradigm? V: M. L. Stefano in P. Davis (ur.), *The Routledge Companion to Intangible Cultural Heritage*. London in New York: Routledge, 11–21.

BRENCE, Andrej (ur.)

2017 *Prehrana v Registru nesnovne kulturne dediščine in njeno certificiranje: 6. Srečanje kulturne dediščine Slovenije, Ptuj, 20. maj 2016*. Ptuj: Pokrajinski muzej Ptuj - Ormož.

CONVENTION

2003 *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Pariz: Unesco. <<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>> [2. 5. 2018].

CSONKA-TAKÁCS, Eszteri in ILLÉS, Vanda

2017 Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Hungary. V: A. Schreiber (ur.), *Intangible Cultural Heritage: Safeguarding Experiences in Central and Eastern European Countries and China*. Varšava: National Heritage Board of Poland, 128–139.

DOLŽAN ERŽEN, Tatjana, SLAVEC GRADIŠNIK, Ingrid in VALENTINČIČ FURLAN, Nadja (ur.)

2014 *Interpretacije dediščine*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo.

FAKIN BAJEC, Jasna idr. (ur.)

2018 *Nesnovna dediščina med prakso in registrom: 15. Vzprednice med slovensko in hrvaško etnologijo, Mojstrana, 23.–26. maj: Program in povzetki*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo.

FILIPOVIĆ, Danijela

2017 The Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in the Republic of Serbia: Documentation of the National Register of Intangible Cultural Heritage at the Ethnographic Museum in Belgrade. V: A. Schreiber (ur.), *Intangible Cultural Heritage: Safeguarding Experiences in Central and Eastern European Countries and China*. Varšava: National Heritage Board of Poland, 198–212.

FOSTER, Michael Dylan

2011 The UNESCO Effect: Confidence, Defamiliarization, and a New Element in the Discourse on a Japanese Island. *Journal of Folklore Research* 48 (1): 63–107.

FROMM, Annette B.

2016 Ethnographic Museums and Intangible Cultural Heritage Return to our Roots. *Journal of Marine and Island Culture* 5 (2): 89–94.

GAČNIK, Aleš

2018 Kurent – »super zvezdnik« v tradicionalni pustni kulturi Evrope. *RTS 24* (2. februar), (2): 10–11.

GRAEZER BIDEAU, Florence

2012 Identifying "Living Traditions" in Switzerland: Re-enacting Federalism through the UNESCO Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage. V: R. F. Bendix, A. Eggert in A. Peselmann (ur.), *Heritage Regimes and the State*. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen, 303–326.

HAFSTEIN, Valdimar Tr.

2009 Intangible Heritage as a List: From Masterpieces to Representation. V: L. Smith in N. Akagawa (ur.), *Intangible Heritage*. London in New York: Routledge, 93–111.

2015 Intangible Heritage as Diagnosis, Safeguarding as Treatment. *Journal of Folk Research* 52 (2-3): 281–298.

HROVATIN, Mirela

2012 Komentari. *Etnološka tribina* 42 (35): 24–29.

2014 Writing an "Intangible" Text: Between Politics, Science and Bearers. *Narodna umjetnost* 51 (1): 29–54.

HROVATIN, Mirela in ŠIMUNKOVIĆ, Martina

2017 Croatia's Intangible Cultural Heritage Safeguarding Policies and Practice: The Implementation of the UNESCO 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Croatia. V: A. Schreiber (ur.), *Intangible Cultural Heritage: Safeguarding Experiences in Central and Eastern European Countries and China*. Varšava: National Heritage Board of Poland, 86–99.

JERIN, Anja, PUKL, Adela in ŽIDOV, Nena (ur.)

2012 *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

JERIN, Anja, ZIDARIČ, Tjaša in ŽIDOV, Nena (ur.)

2014 *Promocija nesnovne kulturne dediščine: Ob deseti obletnici Unescove Konvencije = Promotion of the Intangible Cultural Heritage: The 10th Anniversary of the UNESCO Convention*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

JERIN, Anja in ŽIDOV, Nena (ur.)

2015 *Register žive kulturne dediščine Slovenije (2008–2015) = Register of the Intangible Cultural Heritage of Slovenia (2008–2015)*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

2017 *Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije (2008–2016) = Register of the Intangible Cultural Heritage of Slovenia (2008–2016)*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

JEZERNIK, Božidar

2005 Preteklost in dediščina. V: J. Hudales in N. Visočnik (ur.), *Dediščina v očeh znanosti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, 11–24.

KIRSHENBLATT-GIMBLETT, Barbara

2004 Intangible Heritage as Metacultural Production. *Museum International* 56 (1-2): 52–64.

KOTUR, Milica

2017 Safeguarding Intangible Cultural Heritage in Bosnia and Herzegovina. V: A. Schreiber (ur.), *Intangible Cultural Heritage: Safeguarding Experiences in Central and Eastern European Countries and China*. Varšava: National Heritage Board of Poland, 214–224.

KOVAČEC NAGLIČ, Ksenija

2012 Sistem varstva žive kulturne dediščine v Sloveniji. V: A. Jerin, A. Pukl in N. Židov (ur.), *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 15–19.

KOŽELJ, Zvezda

2005 Nesnovna kulturna dediščina in njeno varstvo. V: D. Prešeren in N. Gorenc (ur.), *Nesnovna kulturna dediščina*. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 8–12.

KURIN, Richard

2004 Safeguarding Intangible Cultural Heritage in the 2003 Convention: A Critical Appraisal. *Museum International* 56 (1-2): 66–77.

MURŠIČ, Rajko

2005 Kvadratura kroga dediščine: Toposi ideologij na sečišču starega in novega ter tujega in domačega. V: J. Hudales in N. Visočnik (ur.), *Dediščina v očeh znanosti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, 25–39.

- 2010 Kulturna dediščina: Nerazrešljive dvoumnosti svetega v profanem. V: K. Župevc idr. (ur.), *Kulturna dediščina preteklosti za lepšo prihodnost*. Maribor: Evropski kulturni in tehnološki center, 4–8.
- NIKOČEVIĆ, Lidija
2012 Kultura ili baština? *Etnološka tribina* 42 (35): 7–56.
- ODLOK o razglasitvi
2015 Odlok o razglasitvi Obhodov kurentov za živo mojstrovino državnega pomena. *Uradni list Republike Slovenije* 25 (103): 13454. <<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODLO1822>> [3. 4. 2018].
- PIKO-RUSTIA, Martina
2010 Slovenska ledinska in hišna imena sprejeta v Unescov seznam nesovne dediščine v Avstriji. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 50 (1–2): 74–75.
- PRAVILNIK o registru
2009 Pravilnik o registru kulturne dediščine. *Uradni list Republike Slovenije* 19 (66): 9353–9356. <<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV9583>> [3. 4. 2018].
- 60 PRAVILNIK o seznamih
2010 Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah. *Uradni list Republike Slovenije* 20 (102): 15735–15739. <<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV9575>> [5. 4. 2018].
- PREŠEREN, Damjana in GORENC, Nataša (ur.)
2005 *Nesovna kulturna dediščina*. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.
- REGISTER nesovne dediščine
2008 *Register nesovne dediščine kot del enotnega registra kulturne dediščine: CRP »Konkurenčnost Slovenije 2006–2013«: Šifra projekta V6-0276: Zaključno poročilo*. Ljubljana: [Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU]. <http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/dediscina/CRP_register_nesovne_dediscine_2008-10-15.pdf> [20. 4. 2018].
- ROMÁNKOVÁ-KUMINKOVÁ, Eva
2017 List of Intangible Cultural Heritage: The Beginning or the End of Sustainability? V: A. Schreiber (ur.), *Intangible Cultural Heritage: Safeguarding Experiences in Central and Eastern European Countries and China*. Varšava: National Heritage Board of Poland, 352–369.
- RYŠAVÁ-ZÁHUMENSKÁ, Eva
2017 Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Slovakia. V: A. Schreiber (ur.), *Intangible Cultural Heritage: Safeguarding Experiences in Central and Eastern European Countries and China*. Varšava: National Heritage Board of Poland, 226–237.
- SANTOVA, Mila
2014 *Da uloviš neulovimoto: Nematerialno kulturno nasledstvo = To Capture the Elusive: Intangible Cultural Heritage*. Sofija: Akademično izdatelstvo »Prof. Marin Drinov«.
- SMEETS, Rieks (ur.)
2006 *Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity: Proclamations 2001, 2003 and 2005*. Pariz: Unesco. <<http://unesdoc.unesco.org/images//0014/001473/147344e.pdf>> [12. 8. 2018].
- SMERDEL, Inja
2003 Smo stari ali mladi? = Are we young or old? *Etnolog* 13: 23–26.
- SLAVEC GRADIŠNIK, Ingrid
2004 Mednarodni dan muzejev v Slovenskem etnografskem muzeju. *Etnolog* 14: 260–266.
- SMRKE, Franc in SLAVEC GRADIŠNIK, Ingrid
2004 Besednjak neopredmetene kulturne dediščine. *Etnolog* 14: 267–271.
- STEINER, Anna in STIERMAYR, Eva
2012 Towards the Implementaton of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Austria – First Steps and Experiences. V: J. Hamar in V. Kysel (ur.), *Safeguarding the Cultural Heritage: Symposium Miscellany*. Bratislava: Slovak Intangible Cultural Heritage Centre, 56–61.
- ŠIMŠA, Martin
2017 The Strategy of Safeguarding the Intangible Cultural Heritage in the Czech Republic. V: A. Schreiber (ur.), *Intangible Cultural Heritage: Safeguarding Experiences in Central and Eastern European Countries and China*. Varšava: National Heritage Board of Poland, 142–153.

TERSEGLAV, Marko

1996 Etnologija in Unesco. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 36 (1): 23–26.

ZEBEC, Tvrto

2013 Etnolog u svijetu baštine. V: M. Hameršak, I. Pleše in A. Vukušić (ur.), *Proizvodnja baštine: Kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, 313–333.

VALENTINČIČ FURLAN, Nadja (ur.)

2015 *Dokumentiranje in predstavljanje nesnovne kulturne dediščine s filmom = Documenting and Presenting Intangible Cultural Heritage on Film*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

2018 *Vizualiziranje nesnovne kulturne dediščine = Visualising Intangible Cultural Heritage*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

ZAKON o ratifikaciji

2008 Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine. *Uradni list Republike Slovenije* 18 (1): 16–26. <<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5016>> [23. 3. 2018].

ZKL-1

2018 Zakon o Kobilarni Lipica. *Uradni list Republike Slovenije* 28 (6): 838–847. <<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO989>> [5. 5. 2018].

ZVKD-1

2008 Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1). *Uradni list Republike Slovenije* 18 (16): 1121–1145. <<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4144>> [7. 5. 2018].

ZVKD-1D

2016 Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1D). *Uradni list Republike Slovenije* 26 (32): 4660–4662. <<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7072>> [7. 5. 2018].

ŽIDOV, Nena

2011 Od Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine do registra žive kulturne dediščine na Slovenskem. *Etnolog* 21: 281–292.

2014 Nesnovna kulturna dediščina Slovenije: Dileme pri varovanju v luči Unescove konvencije. V: T. Dolžan Eržen, I. Slavec Gradišnik in N. Valentinčič Furlan (ur.), *Interpretacije dediščine*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 150–161, 281.

BESEDA O AVTORICI

Dr. Nena Židov je muzejska svétnica in kustodinja za socialno kulturo v Slovenskem etnografskem muzeju. V letih 1997–2003, 2009–2011 in 2015–2018 je bila urednica muzejske periodične publikacije *Etnolog* in več let urednica knjižne zbirke *Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja*. Doktorirala je z nalogo *Alternativna medicina v Sloveniji, Etnološki vidik* (1996). Objavila je knjige *Rovaši = Tally sticks* (2010), *Ljubljanski živilski trg* (1994) in *Občina Ljubljana Bežigrad* (1991) ter vrsto znanstvenih člankov tako v Sloveniji kot v tujini. Ukvarja se s preučevanjem ljudske in alternativne medicine, nesnovne kulturne dediščine, ljudskega prava in šeg.

ABOUT THE AUTHOR

Nena Židov, PhD, is a museum counsellor and curator of social culture at the Slovene Ethnographic Museum. In 1997–2003, 2009–2011, and 2015–2018 she has acted as editor of the museum's periodical publication *Etnolog*, and she has edited the book collection *Library of the Slovene Ethnographic Museum* for several years. Židov earned her PhD degree with a dissertation entitled *Alternative medicine in Slovenia - The Ethnological Aspect* (1996). She has published the following books *Rovaši = Tally sticks* (2010), *Ljubljanski živilski trg* (1994) in *Občina Ljubljana Bežigrad* (1991). She has also published a range of scientific articles in Slovenia and abroad. Her research focuses mainly on folk and alternative medicine, intangible cultural heritage, common law, and customs.

SUMMARY**Slovenia's Difficulties in Safeguarding the Intangible Cultural Heritage in the Light of the 2003 UNESCO Convention**

Slovenia ratified UNESCO's Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003) in 2008. The Ministry of Culture is responsible for the convention's implementation, while the tasks related to safeguarding the intangible heritage are the responsibility of the Coordinator for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Slovenia has encountered and continues to encounter a range of difficulties in the implementation of the convention. As far as terminology is concerned, the difficulties are related to translating the English terms *intangible* and *safeguarding* into Slovene. The legislation related to the safeguarding of the intangible heritage derives from the protection of the material heritage, and the safeguarding regime therefore does not include the bearers as envisaged by the convention, but mainly refers to government institutions, and instead of a "bottom up" asserts a "top down" system. The bearers are also insufficiently included in the establishment of the national register, since nominations can be submitted by anyone (with the consent of the bearers). The proclamation of intangible heritage of special importance is also in line with the protection of the material heritage, as it introduces an additional selection between elements already entered in the register, without the necessary criteria being in place.

Related to the safeguarding of the intangible heritage, Slovenia has no elaborated government policy, and this shows among others in the low number of elements entered in UNESCO's registers. Furthermore, the Ministry of Culture has no designated funds for the bearers of the heritage elements entered in the register, nor for research, safeguarding or promotion, etc. of the intangible heritage; another problem is the acute lack of qualified personnel, both at the ministry and with the Coordinator.

In the spirit of the convention, safeguarding of the intangible heritage can only be implemented in cooperation between the bearers, government officials, and experts. As ethnologists, anthropologists and other experts, engaged in the safeguarding of the intangible heritage, we often find ourselves in awkward situations, as we have to carry out tasks we do not agree with, but are required from us by the government policy. For this reason, we would wish to be heard more often, as we are co-responsible for the transfer of global policies to the local and national levels and monitoring their consequences.